

Commentaar

FORBIDDEN STORIES

Moffel de keerzijde van 'succesverhaal' Rwanda niet weg

Rwanda wordt wel eens het 'Singapore van Afrika' genoemd. Het is een klein land zonder eigen natuurlijke hulpbronnen dat een regionaal economisch centrum wil zijn. Rwanda is goed georganiseerd en schoon, er is minder corruptie dan in veel buurlanden en het is er veilig - in ieder geval voor wie de straffe hand van president Paul Kagame accepteert. Het is begrijpelijk dat veel westerse landen graag met zo'n land samenwerken. Rwanda houdt zich doorgaans aan afspraken, ontwikkelingsgeld wordt zinnig besteed en de bevolking is er na de genocide in 1994 in welvaart flink op vooruit gegaan.

Maar dat is niet het hele verhaal. Nadat in de nacht van 17 op 18 januari 2023 de Rwandese journalist John Williams Ntwali, zittend achterop een motorfiets, in hoofdstad Kigali werd aangereden en op slag dood was, noemden mensenrechtenorganisaties die situatie direct al „verdacht”. Ntwali deed onderzoek naar de wijze waarop tegenstanders van Kagame tot ver buiten Rwanda's landsgrenzen worden geïntimideerd. Daarbij werd hij zelf ook bedreigd. Op X, toen nog Twitter, had een anoniem account een rijtje met namen van journalisten gepubliceerd, rode kruizen achter namen van mensen die al in de gevangenis zaten. Onderaan de lijst stond Ntwali, zonder rood kruisje.

Ntwali, die maar 43 werd, kon zijn werk niet afronden. Gelukkig is dat de laatste maanden alsnog gedaan door journalisten van het consortium Forbidden Stories, waar ook NRC deel van uitmaakt. Uit hun onderzoek blijkt dat de Rwandese ambassade in Den Haag een rol speelt bij het bedreigen van tegenstanders van het regime. De Belgische justitie verdenkt ambassadeur Olivier Nduhungirehe van laster, smaad en intimidatie. Hij zit achter het anonieme account waarmee Ntwali en anderen op maffioze wijze onder druk zijn gezet. Critici van Kagame met een Rwandese achtergrond hebben goede redenen zich in Nederland niet veilig te voelen.

Nederland trekt te makkelijk paspoorten of verblijfsvergunningen in van mensen die in eigen land vrezen voor hun leven

Dat de lange arm van Kagame ver reikt, was al eerder bekend. Zijn regime liet tot in Zuid-Afrika en Mozambique tegenstanders uitschakelen. Het is met deze voorgeschiedenis slecht te begrijpen dat westerse landen nog altijd zo nauw met Rwanda samenwerken. Nederland lijkt op verzoek te makkelijk paspoorten of verblijfsvergunningen in te trekken van mensen die vanwege hun kritiek of activiteiten voor de oppositie in eigen land moeten vrezen voor hun leven.

Never again, was de boodschap na de Holocaust, maar toen in 1994 Hutu-milities 800.000 Tutsi's en gematigde Hutu's afslachtten, keken westerse landen toch de andere kant op. Paul Kagame heeft een cruciale rol gespeeld bij het beëindigen van die genocide en bij de verzoening erna. Terecht heeft hij daarom lang vertrouwen gekregen van het Westen, de VS voorop. Kritiek, ook op de Rwandese bemoeienis met buurland Congo, legt zijn regime echter soms wat al te makkelijk uit als ontkenning of relativisering van de genocide. Schaamte in het Westen over 1994 is gepast, maar de steun hoeft dertig jaar later niet onvoorwaardelijk te zijn.

Helaas hebben sommige landen ook nog andere redenen om de keerzijde van het Rwandese succesverhaal onder het tapijt te moffelen: eigenbelang. De discussie in het Verenigd Koninkrijk over het naar Rwanda sturen van migranten die daar niets te zoeken hebben, is daar een wrang voorbeeld van. Nadat de rechter besloten had dat de 'Rwanda-deal' niet door kon gaan omdat Rwanda op grond van bestaande wetgeving geen veilig derde land genoemd kon worden, nam het parlement domweg het besluit dat Rwanda wél veilig was. Ook andere Europese landen overwegen zulke deals. Het werk van John Williams Ntwali en Forbidden Stories geeft genoeg argumenten om van dit soort innige samenwerking met Rwanda af te zien.